భార్యల్లోనే ఉంది

తాయారమ్మ ఏడుస్తూ కూర్చుంది. భారతనారీమణి అంతకంటే ఏం చేస్తుంది?

పూర్వకాలంలో అయితే తలకు వాసెనకట్టుకట్టి కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడ్చేది. ఇప్పుడు గదిలో ఒకమూల కూర్చొని, కుమిలి కుమిలి ఏడుస్తోంది. మొత్తంమీద ఏదో ఒక యేడుపు. జీవితమంతా ఏడ్చి ఏడ్చి పోయేటప్పుడు ఒక బుల్లి వికారపు నవ్వు నవ్విపోతుంది "మహాపతివ్రతమ్మా! ఎటువంటి చావు వచ్చింది!" అని మిగిలిన అమ్మలక్కలు అంతా నోరూర్చుకుంటారు. దాని ప్రాశస్త్యాన్ని గురించి పురుషులు పుస్తకాలు రాస్తారు. కన్నీటిచుక్క ఊరే స్థలాన్నుంచి, పడే ప్రదేశం వరకూ వర్ణిస్తారు. పడి, ఎంత సుతారంగా చిందీ, ఏ విధంగా ఆరిపోతుందో కూడా వర్ణిస్తారు; ఈ వాతావరణంలో పెరిగిన భారతనారీమణి కష్టాలను ఏవిధంగా ఎదుర్కొంటుంది? కష్టాలను ఎదుర్కోలేక ఏడ్చి ఏడ్చి చివరకు పతివ్రత అయి ఊరుకుంటోంది. ఈ విధంగా నడుస్తూ వుంది హిందూదేశం.

ఇయితే, నేనిప్పుడు రాసేది తాయారమ్మని గురించి-హిందూదేశాన్ని గురించీ కాదు. పాతివ్రతాన్ని గురించీ కాదు.

తాయారమ్మ ఏడుస్తూవుందని చెప్పాను. అందులో ఆమె తప్పేమీ లేదని యిప్పుడు చెపుతున్నాను, ఏడవక ఏం చేస్తుంది? ఒకే ఒక భర్తని నమ్మి, తన జీవితాన్ని అతనికి అర్పించివేసింది. ఇప్పుడతనికి తాను పనికిరాకుండా పోయింది. అతనికి ఏదన్నా అపకారం చేస్తేనో, తప్పు చేస్తేనో, అవమానపరిస్తేనో అనుకోవచ్చు, అదేమీలేదు.

ఒక సంవత్సరంనుంచీ ఆమె శరీరంలో దొంగు ఏర్పడి—ఆమె ఇష్టం లేకుండానే పేరుక్కొచింది. లావయితే వికారంగా వుంటానని ఆమెకు తెలుసు. అందుకని తగ్గటానికి చాలా ప్రయత్నించింది. మందులు తిన్నది. భోజనం మానేసి, పళ్ళ రసంమీద బ్రతికింది, ఆ శరీరంతో వన్-టూ-వన్, టూ- వన్, టూ- అనుకుంటూ కసరత్తుచేసింది. ఏంచేసినా నాలుగురోజులు తగ్గినట్లేవుండి, బుస్సున పొంగుకొచ్చేది శరీరం అన్న తరవాత పెరక్క, తరక్క ఊరుకుంటుందా? ఇంతమాత్రానికీ యింత కష్టపెట్టాలీ!

మొదట్లో తాయారమ్మ భర్త చాలా ప్రేమగావుండేవాడు. వాల్జడలాగా, నీడలాగా, అంటుకుని తిరుగుతూవుండేవాడు. ఒకరోజున "తాయారమ్మా నీ కీ పేరు బాగుండలేదు. మార్చేద్దాం" అన్నాడు.

"పోనిద్దురూ?"

"అలాకాదు, నామాట విను."

ఆమెకూ పేరు మార్చుకోవాలనేవుంది, ఏ పేరయితే బాగుంటుందా అని మీమాంస వచ్చింది.

"పుష్పావతి" అన్నాడు.

"ఛీ, పాడు" ఆమెకు యీ పేరు రజస్వలానంతర వివాహాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చింది.

అతడు మరొక పేరు చెప్పాడు.

"రాజ రాజేశ్వరి"

ఆమెకు కన్యకా పరమేశ్వరి జ్ఞాపకంవచ్చి కోమట్లు కట్టించేమేడలూ వస్త్రాలూ, ధాన్యపు బస్తాలూ కళ్ళముందు కదిలినై. ఆమె వొప్పుకోలేదు.

"అయితే నువ్వే చెప్పు. నాకు తోచటంలేదు" అన్నాడు. అప్పటికీ

ఆమెకీ తోచలేదు. మర్నాడు చెప్పింది 'మైథిలి' అతనికి మిథునం జ్ఞాపకం వచ్చింది మిథునదంపతులు-కర్కాటకం,ఎండ్రకాయ'అని హాస్యంచేశాడు.

ఆమెకు సిగ్గువేసి ఆ రోజునుంచీ ఆ వూసెత్తటంమానేసింది. ఒక రోజున అతడే చెప్పాడు

'శ్యామల' — 'శ్యామ'

ఆ రోజులకూ, తాయారమ్మ లావెక్కిన యీ రోజులకూ ఎంత భేదం? ఇప్పుడు అతను తయారమ్మని షికారు తీసుకువెళ్ళటం మానేశాడు. వెళ్ళినా, చీకటిపడ్డ తర్వాత రెండో ఆటకు తీసుకువెళ్ళి, సరాసరి ఇంటికి జేరవేస్తున్నాడు. మరో స్త్రీ జతవుంటే, పార్కుకు తీసుకువెళ్తాడు.చూచేవాళ్ల వాళ్ళిద్దరిలో తన భార్య యెవరో తెలుసుకోలేరని అతని ధైర్యం. ఆమెని చూడగానే వొదులొదులుగావున్న ఎరుపు చొక్కా తగిలించుకున్న వాడి లాగా చీదరించుకుంటున్నాడు సాయంకాలం ఆమె తలదువ్వుకొని, పూలు ముడుచుకొని సింగారించుకొని కంటబడితే ఆమెశరీరాన్ని కొలుస్తున్నట్లుగా, సిలెండర్ని చూచినట్లు చూసి వెళ్ళిపోతున్నాడు.

ఇక ఆ యింట్లో తాయారమ్మ ఎలా వుంటుంది?

ఎందుకుండాలి? అందులో పతివ్రతకూడాను - 'నాకు లేని సుఖంలేనే లేదు, ఆయన్ని కష్టపెట్టటం ఎందుకు?' అనుకున్నది. వెంటనే పుట్టింటికి బయలుదేరింది. ఆ శరీరాన్ని అతికష్టంమీద బస్సులు నిలిచే స్థలానికి చేర వేసింది.

బస్సులు వస్తున్నాయ్. దిగేవారు దిగుతున్నారు, ఎక్కేవారు ఎక్కుతున్నారు.

ఆ జనాన్ని చూస్తే ఆమెకు దిగులువేసింది. హఠాత్తుగా అసహ్యం వేసింది. ఛీః పాడు ప్రపంచంలో ఒకరి సంగతి ఒకరికి పట్టనే పట్టదుగదా! ఎక్కడకీ ప్రయాణాలు? ఎందుకీ తొందర? కొంపలన్నీ మునుగుపోతు

న్నాయా? అంతలో తనకూ ఈ మానవజాతికీ యేమీ సంబంధములేదని ఆమెకు అనిపించింది. మరి ఇక ఎవ్వరితో సంబంధం? ఆ బస్సుతోనా? శరీరం కంపించింది. ఒక బస్సు ఝుయ్యిన మోత చేసుకుంటూ బయలు దేరింది, ఇకామె అక్కడ నిలబడలేకపోయింది, పట్టింటికి తన్ను మోసుకు పోయే బస్సు వచ్చేదాకా కొంచెం దూరంగా కూర్చుందాం అనుకుంది.

అక్కడికి ఇరవై గజాలదూరంలో ఒక పిల్ల కూర్చునివుంది. మూట పక్కన పెట్టుకొని, చెట్టుని ఆనుకొని కూర్చుంది. తాయారమ్మ అక్కడికి నడిచింది. ఆ పిల్లని చూడగానే, తాయారమ్మ హృదయం కొట్టుకొంది. ఆ పిల్ల ఎంత నన్నగా వుంది? ఎంత నాజూగ్గావుంది-అవ్వాయిచువ్వలాగా. చాకిల్లే, వుండేలు బద్దలాగావుంది. పక్కనించి చూస్తే ఆమె చెంప కోసిన హల్వాముక్కలాగా వుంది. ఆ పిల్లని చూచినకొద్దీ తాయారమ్మ శరీరం బరువెక్కింది. గుండెలు బిగబట్టినై. ముందు నెమ్మదిగా చేత్తో ఆనుకొని చతికిలబడింది. శరీరాన్ని అంత చక్కగా, సున్నితంగా, సునాయాసంగా వుండేటట్లు ఎలా పోషించుకోగలుగుతూవుందో అడిగి తెలుసుకుందామని బుద్ధిపుట్టింది. కాని, ఎలా అడగటం? ఏమని పిలవటం? ఏమీ తోచలేదు. కొంచెంసేపుండి ఇలా అన్నది "ఆకులు రాలిపోతున్నాయ్."

"ఊ?" అంటూ ఆ పిల్లవైపుకు తిరిగింది. తిరిగిన వళంగా ఆ పిల్ల చూపులు అలాగే గుచ్చుకుపోయినై. తాయారమ్మని ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ, చూపులు తిప్పుకోలేకపోయింది.

తాయారమ్మ అంత శరీరం వుడికిపోయింది. ఆ పిల్ల యింకా ఇటే చూస్తూవుంది. ఏదో మాట్లాడాలి."ఈ ఊళ్లో రాలిన ఆకులకన్నా పురుషులు ఎక్కువ వున్నారు"

ఆ పిల్ల జవాబు చెప్పలేదు అలాగే ఆశగా, జాలిగా చూస్తూవుంది.

తన భర్తలాగే తన శరీరాన్ని కొలుస్తూవుందా? ఆమె చూపుల్ని మరల్చాలి—"ఎండిన ఆకులు గలగల మంటాయ్"

"అవును" అన్నది పిల్ల.

"తొక్కితే అంటయ్"

"తొక్కకపోయినా అంటయ్."

ఆ పిల్లది ఎంత చక్కని గొంతు? పెదవి కదిపితే అమృతం వొలుకుతూ వుంది. తాను మాట్లాడితే బావిలోనుంచి మాట్లాడినట్లు వుంటుంది పళపళ కాగే నూనెలో నీటిబొట్టు పడ్డట్లు వుంటుంది ఇంత పెద్ద శరీరంలో నుంచి పెకలించుకొచ్చే ఆ కీచుగొంతు తలుచుకుంటే, ప్రాణం చివుక్కు మన్నది. ఏమన్నాకానీ అడగాలి. ఇవన్నీ ఎలా అలవరుచుకుందో అడగాలి అ పిల్లవంక పుల్లతో యిసుకలో గీస్తూ ప్రశ్నించింది.

"చూశారా?"

"ఏమిటి?"

"అదే!"

"ఏదీ?"

"అదే."

"బస్సా?"

"ఊఁ"

ఇక సంభాషణ సాగలేదు. రెండు బస్సులు పెద్ద మోతతో వచ్చి ఆగినయ్. ఒక బస్సు పెద్దమోతతో బయలుదేరింది ఎందుకో చెప్పలేంగాని, ఆ బస్సుచేసిన మోతకు తాయారమ్మకు ధైర్యంవచ్చింది - "వెధవమోత"

"ఊఁ?" ఆ పిల్ల రెప్పవెయ్యటంలేదు.

"మోత."

"ఏదీ?"

"అదే."

"ఓహో"

"బస్సు."

ఆ పిల్ల తాయారమ్మని గుటకలుమింగుతూ చూస్తూనేవుంది. తాయారమ్మకి తగని సిగ్గు. స్నానాలగది జ్ఞాపకం వచ్చింది. బస్సుల్లో జనం ఎక్కుతున్నారు, దిగుతున్నారు. ఈ బస్సులన్నీ జనాన్ని ప్రపంచాన్నుంచే మరొక ప్రపంచానికి జేరవేస్తున్నయ్యా? ఎక్కడా దిక్కుండా అలాగే తిరుగుతూవుంటే ఎంత బాగుంటుంది! కుంటివాళ్ళ బళ్ళు అలాగే తిరుగుతూ వుంటై. వాళ్ళకి అదే యిల్లు-అదే ప్రపంచం.

"ఏఊరు వెళ్తున్నయ్యో"

అడిగింది తాయారమ్మ.

"ఏవి?"

"బస్సులు."

"ఏమో!"

తాయారమ్మకు ధైర్యం యెక్కువయింది - "మీదే ఊరు?"

"నాదా?"

"ఊ."

"వెళ్తున్నాను."

"ఎక్కడికో!"

"పుట్టింటికి" ఆ పిల్ల విచారంగా చెప్పింది.

సన్నగా నాజూగ్గావున్న అమ్మాయికూడా పుట్టింటికి ఎందుకు వెళ్ళటం? తాయారమ్మ ఆలోచించింది....

బస్సు బయలుదేరింది. ఒక ముసలమ్మ రెండు మూటల్తో తూలిపోతూ వచ్చింది. కండక్టర్లు మాబస్సు ఎక్కమంటే, మా బస్సు ఎక్కమని చెరొక రెక్కా పట్టుకుని లాగుతున్నారు. చెరొక మూటా తీసుకుని కారుల్లో కూర్చున్నారు. ఆ ముసలమ్మ అటూ యిటూ చూస్తూ, వెర్రి చూపుల్తో నిలబడిపోయింది. తాయారమ్మ ఆ పిల్లతో చెప్పింది— "మీరు సన్నగా వున్నారు,"

"నేనా?"

"ఊఁ."

"సన్నగానా?"

"ఊఁ"

ఆ పిల్ల మాట్లాడలేదు.

"ఎలా వుండగలిగారు?"

"నా ఖర్మ."

తెర-విడిపోయింది. తాయారమ్మ ఆ పిల్లని సూటిగా చూచింది.

"ఏఁవమ్మా!"

"నేను సన్నగా వుంటం మావారికి ఇష్టంలేదు."

"ఇష్టం లేదూ?"

"ఊహూఁ"

"ఎందుకని?"

"లావుగా లేనని!" ఆ పిల్ల కళ్ళల్లో నీళ్ళు గిర్రున తిరిగి చెక్కిళ్ళ మీదుగా జారుతున్నాయి.

తాయారమ్మ శరీరం కదిలింది. నూతన చైతన్యాన్ని పొందింది. హృదయం ఆరాటపడింది. ఏమిటిది? ఏదో బాధ. తెలియని వుత్సాహం. అర్థంకాని ఆవేదన ఆమెని కలవరపరచాయి. కొందరికి అర్థంకాని ఆవేదన ఆమెని కలవరపరచాయి. కొఁదరికి సన్నగా వుండటంకూడా ఇష్టం వుండదూ? మళ్ళీ ఈభర్తల్లో ఇన్ని జాతులా? ఏజాతి భర్తకు అనుకూలంగా ఆ భార్య తయారవ్వాలి! భార్యకు వేరే జీవితం లేదూ? ఆ భార్య జీవితంతో కలిపి అల్లుకు పోవటపోనా? ఆ పని భర్త లెందుకు చెయ్యరు? పక్కనున్న పిల్లసంగతికూడా మరిచిపోయి తీవ్రాలోచనలో పడి పోయింది

"నాకొక్కసంగతి చెప్పరూ" అని ఆపిల్ల అడిగింది-కన్నీళ్ళు

వేళ్ళతో తుడుచుకొని రెప్పలు రెప రెప లాడించి ముందుకి వంగి అడిగింది.

కాని తాయారమ్మ వినిపించుకోలేదు. వినిపించుకునే స్థితిలో లేదు. ఇద్దరు భార్యభర్తలు ఆమె ముందునుంచి బస్సుదగ్గిరకు వెళ్తున్నారు. భర్త వెనకవచ్చే పదార్థంతో తనకేమి సంబంధం లేనట్లుగా నడుస్తున్నాడు. వెనకవచ్చే ఆ పదార్థం మాత్రం చంకన మూటపెట్టుకొని భర్తమీదే చూపులువుంచి, అతన్ని కలుసుకోటానికి అడుగులు వేస్తూవుంది. ఆ పిల్ల దీనంగా అడిగింది—"చెప్పరూ, మీరింత లావు యెలా అయ్యారూ?"

తాయారమ్మకి ఆ పిల్ల కనిపించటంలేదు. ఆమె మాటలు వినిపించటంలేదు. మరొకభర్త బస్సు ఎక్కాడు. పిల్లని చంకన పెట్టుకొని భార్య యెక్కటానికి ప్రయత్నిస్తూ వుంది. పిల్లచంకలోనించి జారిపోతూవుంది. ఆమె సిగ్గుతో చచ్చిపోతూ, ఎక్కలేక బాధపడుతూ భర్తని జాలిగా చూచింది. భర్త క్రోధంగా చూచి, గిరుక్కున తలతిప్పుకున్నాడు. పిల్ల ఏడ్చింది. కండక్టరు "ఇక తగలాటం" అన్నాడు. భర్త లోలోపల ఉడికిపోతున్నాడేకానీ మొహం తిప్పలేదు. ఈ పరిస్థితుల్లో ఆమె తన భార్య అని యితరులకు తెలియనివ్వటం ఇష్టంలేక ప్రాణాలు బిగపట్టుకొని కూర్చున్నాడు

తాయారమ్మ ఆలోచించింది. ఏ భర్తకయినా ఇంతేనా? ఇన్నిరకాల భర్తల్లో తన భర్త ఒకడా? కొన్ని దృశ్యాలు సినిమాలోలాగు మొహాన మొత్తినట్లు కనిపించినై తయారమ్మకి.

—ఒకటో దృశ్యం—

పొరుగింటి సుబ్బయ్య పిల్లలు కలగలేదనీ అహర్నిశలూ భార్యను వేపుకుతిన్నాడు—"ఎందులోనన్నా పడిచావరాదూ పీడావొదల్తుంది." ఆ యిల్లాలు ఒకటే యేడుపూ. మర్నాడే సుబ్బయ్య మరొక భార్యను కట్టుకున్నాడు.

—రెండో దృశ్యం—

వెంకయ్య కనిపించాడు. పిల్లలు అక్కర్లేదు అనుకున్న కొద్దీ పిల్లలు కలిగారని భార్యను తరిమేశాడు. ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకుంది. కిరసనాయిలు పోసుకొని, కాల్చుకొని మరీ చచ్చింది.

ఈ ఆలోచనలో తాయారమ్మ శరీరం వొణికిపోయింది. అన్నిటికీ భార్యలదే బాధ్యతా? ఇలా యెందుకు జరగాలి? తప్పెవరిది? భర్తలఆజ్ఞల్ని ప్రశ్నించకుండా పాలించే భార్యలదేనా? నేనెందుకు లావుతగ్గాలి? నాకుమల్లే మా ఆయన యెందుకు లావు అవగూడదూ?

అకస్మాత్తుగా తన భర్త సన్నగా బుగ్గలు తోసుకుపోయి అసహ్యంగా వుంటాడని తెలుసుకుంది. ఆయన లావు అవ్వాలిసిందే. కనుక్కుంటాను—లావు అవ్వాలిసిందని అడుగుతాను.

ఆ పిల్ల అడిగింది, "చెప్పరూ? నా కాపురం నిలబెట్టరూ?"

తాయారమ్మ విరిపించుకోకుండా యింటికి బయలుదేరింది అంత శరీరం దూదిపింజ లాగుంది. ఆ బరువు యేమయిందో గబగబా యింటికి వెళ్ళింది. ఇంట్లో ఆమె భర్త వంటగదిలో చేతులు కాల్చుకుంటున్నాడు. కత్తిపీట ఒక మూలపడివుంది. బెండకాయముక్కలు తరిగి ఒక పళ్ళెంలో వున్నాయి. పొయ్యిమీద యేదో వుడుకుతూంది. అతడుపడే అవస్థచూచేటప్పటికి తాయారమ్మకు జాలివేసింది. కోపం మాంచి మైపోయింది. అడగుదాం అనుకున్న ప్రశ్నలన్నీ ఆమె హృదయంలోనే ఇంకిపోయినై. అలాగే చూస్తూ నిలబడిపోయింది.

అతడు మసిగుడ్డ తెచ్చాడు మసిగుడ్డతో పొయ్యిమీద గిన్నె దించబోయాడు. మసిగుడ్డ ఒక్కవక్క పోయింది. చెయ్యి వరో అంచు పట్టుకుంది. కాలింది, "ఉష్" అని వేలు నోట్లో పెట్టుకున్నాడు.

తాయారమ్మ హృదయం రెపరెపలాడింది. పురుషులంతా పసిపిల్లలే, ప్రవర్తించుటలో భేదంగాని అంతా అమాయకులే! ఆనాటినుంచీ స్త్రీజాతిలో

జీర్ణించుకుపోయిన బానిసత్వం (కవిత్వ భాషలో మాతృహృదయం) పైకి పుబికింది. కన్నీటిబొట్లు బొటబొటరాలాయి-"మీకెందుకొచ్చిన అవస్థ చెప్పండి...."

అతడు తల పైకెత్తి చూచాడు గడపనిండా తాయారమ్మ కనిపించింది. కోపం వచ్చింది. పౌరుషంవచ్చింది. నోట్లోనుంచి వేలుతీసి, మళ్ళీ పొయ్యిమీద గిన్నె దించబోయాడు. తాయారమ్మ చెయ్యి ఇవతలకులాగి, "వాల్లెండి, సంతోషించాం మీరు వెళ్ళి స్నానం చెయ్యండి. స్నానమయ్యే టప్పటికి వంట పూర్తిచేస్తా" అంది.

అతడు ఉరిమిచూస్తూ, "ఇందాకటినుంచీ, ఎక్కడ చచ్చావ్? ఏ కొంపలు పట్టుకు తిరుగుతున్నావ్" అన్నాడు. చెడామడా తిట్టి వేలు నోట్లో పెట్టుకున్నాడు.

అతనికోపం చూస్తే, ఆమెకు ఆనందం కలిగింది. అతని కోపం ఆమె బానిసహృదయానికి ఆహ్లాదాన్ని కలిగించింది. జీవితంలో ఒక్క ఘడియ నూతనాభిప్రాయాలతోనలిగి, ఉడికి, బాధపడ్డ ఆమె మనస్సుకి అప్పుడు శాంతి లభించింది.

"ఊఁ పిమ్మట," అని అతన్ని చూచి చిరునవ్వు నవ్వింది.

అతనికి అసహ్యం వేసింది. అక్కడనుంచి చెరచెరా వెళ్ళిపోబోయాడు. ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చి, గడపలో ఆగి తిరిగి చూశాడు. తాయారమ్మ తృప్తిగా, భూదేవిలాగా పొయ్యి దగ్గర కూర్చుని పొయ్యి వూదటానికిగాను ముందుకు వంగటానికిగాను ప్రయత్నిస్తూవుంది.

"ఛీ, ఎంతలావుగా చతికిలబడింది" అని అతడు తనలో తాను అసహ్యించుకొని బయటకి వెళ్ళాడు.